

Nytårshilsen til skoler og uddannelsesinstitutioner 2010-2011

ved chefkonsulent, cand. psych. Sten Clod Poulsen, MetaConsult, 110119

MetaConsult er et uafhængigt konsulentfirma, etableret 1990, hvis centrale aktivitetsområde er udviklingen af uddannelse og udvikling af fagkundskaber og kompetencer samt udvikling af ledelse og organisation i skoler og uddannelsesinstitutioner. Til konsulentfirmaet er knyttet et forlag, MetaConsult Forlag.

Hvad nu, hvis det er omvendt? Om læringssynets betydning

Hvad nu hvis det er omvendt? I den aktuelle danske skoledebat er hovedforklaringer på svagheder i elevernes læring rettet mod faktorer *uden for* elevens læreprocesser: Læreruddannelsen og lærerens dygtighed, antallet af undervisningstimer, faglige mål, skolestørrelse, klasserumsledelse, skiftende skolepolitikker, bedre skoleledelse, sociale og kulturelle baggrundsfaktorer (manglende forældreopbakning, ungdomskultur, bandekulturen, fest & farverkulturen osv.). Eleverne er ofre for onde kræfters frie spil og nu må vi sætte ind for de skal reddes!

Ja! Nu *må* vi sætte ind. Men *hvor*? Hvad nu hvis vi i stedet for at skulle rette op på en snes komplekse rammefaktorer – hvoraf skolen kun har indflydelse på nogle af dem - gik ind i kernen og styrkede elevernes evne til at lære, deres kompetence til at tilegne sig faglige kundskaber så de får noget at stå imod med: I forhold til kammeraternes træk, i forhold til negative familiekulturer, i forhold til manglende opmuntring i skolemiljøet, i forhold til manglende lærerkræfter og i forhold til evt. manglende selvværd etc.

Det, der styrker eleven mest er, at eleven har succes med at lære. Så hvorfor ikke sætte ind *der*, i stedet for alle mulige andre steder? Det vigtigste, det uden for enhver sammenligning væsentligste når vi vil en god skole og et godt uddannelsessystem, er at tackle kernen i den faglige læreproces.

Skole- og uddannelsesområdet er for tiden og i udpræget grad en uddannelsespolitisk kampfæst. Og de senere års fastfrosne blokpolitik har medført, at nogle få politiske partiers ideer bestemmer de overordnede linjer. Kombineret med stadige besparelser på den ressource vi skal leve af i fremtiden – skoler og uddannelsesinstitutioner – er situationen dybt frustrerende.

Samtidigt med dette udslynges der urealistiske politiske signaler om ”verdens bedste folkeskole” o.l. Men vi er allerede på mange punkter bagefter andre lande mht. uddannelse og forskning og den manglende borgfred om uddannelsesområdet gør det kun værre. Skole og uddannelsesområdet er sammen med sundhedsområdet så vigtige sektorer, at de politiske partier burde være forpligtede på at gennemføre et konstruktivt samarbejde, hvor gode ideer fra forskellige partier bygges sammen i stedet for at man trækker hver sin vej.

Så hvad *kan* skoler og uddannelsesinstitutioner *selv* påvirke uden et markant øget ressourceforbrug? Lærere, skoleledere, konsulenter og andre, som har

ansvar og indflydelse på de konkrete undervisningsmiljøer? Jo, det vi faktisk *kan* tage fat på uden de store omkostninger er den læringsforståelse, som lærerne har i dag. Hvis der er alvorlige mangler i dette læringsyn, vil disse mangler blive bygget direkte ind i pædagogisk og didaktisk metodik og eleverne vil få hullede, utilstrækkelige og overfladiske fagkundskaber og ubrugelige ”kompetencer”. Den afgørende faktor, som det koster meget lidt at ændre væsentligt er *læringsopfattelsen*.

I de senere ti år har jeg ved siden af mit konsulentarbejde arbejdet målrettet på at genindhente, rekonstruere og nyudvikle elementer til en samlet og mere effektiv læringsforståelse. Jeg har fremlagt mine analyser, begreber, modeller og metodeforslag i flere bøger og i en lang række power point modeller. Når jeg fremlægger dette stof for lærere, bliver de hver gang meget interesseret og der udspiller sig engagerede diskussioner mellem dem og mig og mellem lærerne indbyrdes. (Se kundereferencer på hjemmesiden under ”Foredrag”).

Da jeg i 1991 forlod mit ekstraordinære lektorat ved DPU (mere præcist Danmarks Lærerhøjskole) var det ikke min tanke at genoptage min pædagogiske forskning senere. Mit ønske var som konsulent at skabe forbindelse mellem skoler/uddannelsesinstitutioner og den pædagogiske forskning/organisationsfag og medvirke til forskellige former for udvikling. I praksis har jeg brugt langt det meste af min arbejdstid på team – lærerteam og lederteam. Et af mine andre, tidlige, arbejdskoncepter var ”Kollegial supervision” og i den forbindelse var jeg op gennem 90’erne observatør på klasserumsundervisning i forskellige skoler og uddannelsesinstitutioner. Det var i de år, hvor undervisningsministeriet var optaget af nye tanker om ”klare mål” og ”kompetencemål” for undervisningen. Gennem klasserumsobservationer og samtaler med lærere overalt i landet blev jeg gradvist klar over, at der i udpræget grad manglede klare begreber om ”læring” og at de læringsforståelser, som blev formidlet fra pædagogiske institutter kun i meget begrænset omfang kunne støtte og styrke læreren i almindelige undervisningssituationer i kernefag af forskellig art.

Klare mål for læring er et fremskridt. Men hvis undervisningen bygger på en mangelfuld læringsforståelse nytter de klare mål ikke meget. Man kan *se* dem, men man kan ikke *nå* dem.

I 2010 læste jeg i maj en af Anne Knudsens gode ledere i Weekend Avisen om folkeskolen. Skrev en lang mail og reaktionen var positiv. Anne Knudsen sendte mailen videre til debatredaktøren Pernille Bramming, hun bad mig om en debatartikel og den blev trykt den 18. juni. Det lå i selve genren – og antallet af disponible linjer – at det måtte blive med ”den store pensel”. Der var ikke plads til nuanceringer og mellemregninger endsige nogen form for dokumentation. Men det er velkendte begrænsninger i debatartikler.

Artiklen blev læst og førte til at jeg blev bedt om at skrive en mere sensationel debatartikel i Politiken (som også blev bragt i netPolitiken) den 28. august. I Danmarks Radio var jeg den 6. sept. (P1 Formiddag) og den 9. dec. (P1 Debatten) og i TV den 19. sept. (Deadline, 2. sektion). I en artikel i ”Undervisere” i oktober samt i en artikel (kritisk diskussion af projektpædagogik) i ”Voksenuddannelse” nr. 94. Endelig den 11. dec. i en kommentar i Berlingske Tidende.

Grundlaget for disse tanker er en række nye grundsynspunkter om læring, og en problematisering af dele af reformpædagogikken – bl.a. projektpædagogikken,

som jeg i sin tid var med til at opfinde - som er fremlagt i de ovenfor omtalte bøger (Se publikationsliste nedenfor. Se anmeldelser af bogen om ”Tilegnelse af boglige fagkundskaber” på hjemmesiden). Det centrale nye element er min fremlægning og konsekvensanalyse af en bred international udforskning af hukommelsens betydning for læring. En forskning, som kun få i Danmark explicit har kendt og brugt. *For intet er lært, hvis det ikke kan huskes*, men i dag har vi ikke brug for Den sorte Skoles tanketomme udenadslære. Det der mangler i skoler og uddannelsesinstitutioner er en mere omfattende og dybtgående intelligent memorering af skarpt udvalgte centrale fagelementer. Ingen tværfaglighed kan tænkes uden enkeltfaglige kundskaber: Såvel basiskundskaber som højniveaukundskaber.

Der har fra Norge været vist interesse for min læringstænkning. I oktober holdt jeg foredrag på ”Bjørkness Privatskole” i Oslo (en slags ”privat VUC”, hvor kursisterne betaler for at få genoprettet deres faglige kundskaber og opnå bedre karakterer). Der er kommet en artikel i ”Lektorbladet” (Norsk Lektorlags tidsskrift) og senere i ”Dag og tid”. Jeg er inviteret til paneldebatt i Norsk Studentersamfund i februar 2011 sammen med stortingsmedlemmer om en ny læreruddannelse og til Norsk Lektorlags årsmøde i november 2011. De fortæller, at mine synspunkter rammer ind i helt centrale problemer i det norske skolevæsen.

Samtlige ovennævnte medieindslag er foregået under nogle forståelige begrænsninger (redaktør- og medie værtstyring), som gjorde det umuligt at argumentere og nuancere i tilstrækkeligt omfang endsige fremlægge dokumentation. Hvis man ønsker at få et nærmere kendskab til mit aktuelle læringssyn henvises primært til bøgerne fra 2002 og 2006 (se sidst i denne nytårshilsen). Jeg har tillige skrevet en del artikler til danske tidsskrifter vedrørende min læringstænkning, se nedenfor.

Problemet ved at komme frem med en ny pædagogisk-psykologisk grundforståelse ad disse kanaler er, at mange kan få et helt skævvredet indtryk af den tænkning, der ligger bag. Især artiklen i Politiken blev sat op med en sensationspræget overskrift (”UNDSKYLD!”), som jeg ikke fik at se før artiklen blev bragt i avisen. Resultatet var en voldsom polemik på netPolitiken, hvor de fleste af samme grund havde misopfattet mit ærinde: Omkring 120 indlæg, hvoraf kun få forholdt sig nuanceret til artiklens indhold. Det mange havde fået indtryk af, var at jeg over en kam gjorde op med reformpædagogikken fra 70’erne. Det, der var mit egl. ærinde var mere afgrænset at pege på, at man havde overset hukommelsens betydning for læring og at projektarbejde måske også kan have pædagogiske svagheder – især hvis de enkeltfaglige basiskundskaber ikke er på plads.

Det, der skete fra begyndelsen af 70’erne i Danmark – i den danske pædagogiske forskning, uddannelsesforskning og skole- og uddannelsesreformer var – i min oplevelse og vurdering – at vi unge pædagogiske forskere brugte en blanding af videnskabelig kritik og politisk analyse til at afdække fejl og mangler i den hidtidige ”borgerlige” skole. Problemet var sammenblandingen af videnskabelige og rent politiske kritikformer. Det medførte at en værdilogik, som i sagens natur ikke kan være videnskab, på flere punkter blev bygget ind i tidens pædagogiske fornyelser og reformer. Se artiklen nedenfor om svagheder i projektarbejdsformen (Kan downloades fra hjemmesidens startside nederst til højre). Min forståelse af tidens ambitioner var, at vi

søgte mod en sagliggørelse af den pædagogiske debat. Men andre søgte snarere mod en ideologisk politisering af den pædagogiske debat. I mit arbejde nedtonede jeg allerede i 1980'erne den politiske dimension, idet jeg blev stadigt mere utryk ved sammenblandingen af videnskabelige og politiske tankeformer. Vi brugte jo dengang videnskabelige analyseværktøjer – tekstanalyse bl.a. – til at afdække såkaldt borgerlige værdilogikker i skoler og uddannelsesinstitutioner. Det er siden kommet meget bag på mig at mange af mine samtidige ikke brød sig om at bruge de samme kritiske værktøjer på den marxistiske hhv. socialistiske reformpædagogik. Målet må i min forståelse være, at vi kan adskille de to ting: Videnskabelig saglig logik og holdningsbestemt politisk værdilogik. For at kunne klargøre dem hver for sig. I modsat fald bliver skoler og uddannelsesinstitutioner ved med at være en værdipolitisk kampplads, hvor elever, kursister og studerende betaler prisen.

Debatartikler om læringstænkning i 2010

Dypvik, A. S. ”Visste ikkje kva vi gjorde”, Dag og tid, 7. januar 2011. (Telefoninterview og uddrag fra artikel om projektpædagogik).

Poulsen, S. C. Intet er lært, som ikke kan huskes, WeekendAvisen den 18. juni 2010. (Debatartikel).

Poulsen, S. C. Undskyld vi tog fejl, Politiken den 28. august 2010 (Debatartikel).

Poulsen, S. C. Projektarbejde – et kritisk gensyn. Voksenuddannelse, 2010, nr. 94, s. 12-17.

Riise, Andreas Brøns . Vi har glemt at eleverne skal huske. Undervisere, oktober 2010, 22-25 (interviewbaseret artikel med opponent).

Saglige artikler om mit læringssyn 2006-2010

Poulsen, S. C. Kan læringspsykologi bruges til noget i skolen? Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift, nr. 3, 2009, 155-166.

Poulsen, S. C. Læringsteori på naturvidenskabeligt grundlag, LMFK-bladet, 2008, nr. 2, s. 14-17

Poulsen, S. C. Læringsforståelse er et ledelsesansvar. Skoleledelse, 2007, juni, 28-29

Teamudviklingsforløb

I 2010 har jeg på med forskellige skoler: En folkeskole, et VUC og en erhvervsskole – sammen med ledelse og lærere (pædagoger) stået for teamudviklingsforløb over et antal måneder. Typisk har starten været et dagskursus om teamsamarbejde så alle fik nogle fælles begreber, modeller og teambuildingsmetoder at gå videre med. Herefter har jeg været ude i det enkelte team. I nogle projekter for at foretage gruppeinterview med teamet. Andre gange for at overvære et teammøde og give teamet direkte respons på, hvad der fungerede godt og hvordan de på andre punkter kunne forbedre mødet. Indtrykkene fra sådanne teammøder er blevet sammenfattet i en rapport indeholdende iagttagelser, argumentation om teamudvikling og konkrete forslag

til lærere (pædagoger) og ledelse. Rapporten er blevet udsendt til alle ansatte på skolen og på det grundlag er det videre teamudviklingsforløb blevet drøftet og planlagt. For eksempel nogle halvdags/aftenkurser med specifikt indhold. Som konsulent har jeg været med i kortere eller længere perioder, hvorefter skolen selv overtager det videre. Evt. kommer jeg ind igen senere.

I sådanne projekter er der en særlig mulighed for at følge op på anvendelsen af de begreber, modeller og arbejdsmetoder, som er blevet introduceret på kursusdagen. Da jeg også i rapporteringen indfletter iagttagelser vedr. anvendelsen af kursusstoffet (uden at udhænge navngivne team) får skolen en dokumenteret evaluering af effekten af teamkursus.

I nogle tilfælde er jeg blevet tilkaldt for at hjælpe enkelte team på fode. Der kan være tale om at en eller flere relationer i og omkring teamet er gået i ”udu”: Leder-teamkoordinator, teamkoordinator-team eller teammedlemmer indbyrdes. Jeg overværer et eller flere teammøder. Designer konkrete kursusindslag og følger op med iagttagelser hhv. interviews. I nogle tilfælde må skolen overveje at sige farvel til en lærer (eller pædagog) idet nogle ganske få på et grundlæggende plan ikke begriber, at det nære gensidigt forpligtende samarbejde i team er en lige så vigtig del af deres jobfunktion som undervisning og pædagogik. Ikke mindst fordi teamsamarbejdets hensigt og retning jo netop er at løfte undervisningen og elevernes/kursisternes læring. Det må tilføjes at ledelsen har et personaleansvar for at give lærere (og pædagoger) en grundig information og argumentation mht. hvilke jobfunktioner, som er vigtigst. Se MetaConsults bud på en moderne lærerprofil i Bilag 1.

Som ”teamdoktor” ser jeg gang på gang de problemer, der opstår, når det ikke er klart for teamet hvad de skal. Når teamopgaverne ikke er afklaret, forhandlet, forklaret og dokumenteret, giver usikkerheden vedr. meningen med teamsamarbejdet sig let udslag i interne samarbejdsvanskeligheder. Forskellige teammedlemmer trækker – ofte med den bedste hensigt – i vidt forskellige retninger. Det samme gælder, hvis teamkoordinatorprofilen ikke er afklaret eller ikke er kendt af teamkoordinatorens kolleger.

Teamkoordinatoruddannelsen

I 4-5 år har MetaConsult afholdt en 6-dages uddannelse for teamkoordinatorer (se nærmere information på hjemmesiden). Teamkoordinatorer er typisk vågne, interesserede, klarttænkende og konstruktive lærere hhv. pædagoger og det er en fornøjelse at undervise dem. Ofte kan vi føre reflekterende diskussioner af egl. organisationsfaglig karakter inspirationen herfra går begge veje. Kurserne omfatte således vidensinput, erfaringsbaserede drøftelser og praktisk træning af værktøjer til teamkoordinatoren. Jeg arbejder på at give mest mulig viden fra mig – og ikke mindst give dem erfaringer med selv at deltage i teambuildingøvelser med den hensigt, at de senere selv kan igangsætte lignende læringsbegivenheder i deres team. Det har vist sig at være meget vigtigt, at den nærmeste leder deltager i den første kursusdag (om teamkoordinatorernes grundlæggende funktion og mødestyring) samt første halvdel af tredje kursusdag (om teamkoordinatorernes indbyrdes læringsbetonede samarbejde og samarbejde med ledelsen). Teamkoordinatorer, som deltager i disse moduler uden lederens tilstedeværelse kan let føle sig alene eller i klemme på skolen mellem nærmeste leder og kolleger. (Se brochure på hjemmesiden).

Teamkoordinatoruddannelsen har været een stor konstruktionsopgave. De tidligste enkeltdagskurser voksede ud af mit arbejde med bogen om ledelse af og i selvstyrende lærerteam. (Se litteraturliste nedenfor). Gennem mødet med teamkoordinatorer og især teamudviklingsprojekterne kom yderligere inspiration og afprøvning af modeller, definitioner og praktiske øvelser. I dag er grundlaget for uddannelsen meget solidt og har været igennem omfattende afprøvning i forskellige skoler.

MetaConsult Forlag

MetaConsult omfatter tillige et forlag, der fra 1995 har udgivet bøger, temahæfter (kan downloades fra MetaConsults hjemmeside), øvelsesvejledninger, pædagogiske posters og videofilm. Forlaget er medlem af Forlæggerforeningen: Se www.MetaConsult.dk . Seneste udgivelser er:

Poulsen, S. C. **Tilegnelse af boglige fagkundskaber**. Slagelse: MetaConsult, 2006, 300 sider, pris 345 kr. plus forsendelse 65 kr. ved køb direkte fra forlaget. Se lektøruddtalelse og anmeldelser på hjemmesiden.
Se samtlige anmeldelser på hjemmesiden.

Poulsen, S. C. **Målstyret kompetenceudvikling i undervisning og læring**
Slagelse: MetaConsult, 2002, 330 sider, 295 kr. Plus forsendelse 65 kr.

Poulsen, S. C. **Ledelse af selvstyrende lærerteam / Ledelse i selvstyrende lærerteam** Slagelse: MetaConsult, 2004. 2. reviderede og udvidede udg., 236 s. 295 kr. Plus forsendelse 65 kr.

Poulsen, S. C. **Nye læringsrum og fleksible tilrettelæggelsesformer i voksenuddannelserne ved VUC Sønderjylland**. 2004, 113 sider A4 format. Pris 275 kr. incl. moms, forsendelse 25 kr. **Oprindeligt udgivet af:** Center for Fleksibel voksenuddannelse. Simmerstedvej 1, 6100 Haderslev. Tlf. 7361 3333. Mail: cfv@vucsyd.dk. **Er udsolgt og kan i dag kun downloades fra MetaConsults hjemmeside.**

Godt Nytår fra Sten Clod Poulsen

MetaConsult - Fruegade 19 - 4200 Slagelse - Tlf. 5850 0244 - Fax. 5852 4413
www.MetaConsult.dk - info@metaconsult.dk